

pesnikova reč o tиту

pero zubac

Ličnost i delo Josipa Broza Tita bili su i jesu nepresušan podsticaj za pesnička svedočenja o vremenu koje je Tito, zajedno s nama, obeležno znakom slobode, mira, ravnopravnosti, nezavisnosti, bratstva i jedinstva, dostojanstva, ljubavi. Taj znak, pretočen u jedan sveopšti simbol, neodvojiv od Titovog imena, prevazišao je odavno geografsku omeđenost Jugoslavije i postao prepoznatljiv celom svetu.

Od ideje revolucije do njenog ovaploćenja u jasno i opipljivo biće slobode, kroz predrevolucionarnu borbu i previranja, narodnooslobodilačku borbu, poratnu obnovu i izgradnju zemlje, rast i razvoj Partije, objavu i otelotvorenje socijalističkog samoupravljanja — pesnik je ispisivao reč podrške, ohrabrenja, svoju intimnu zabelešku trenutka menjanja sveta, na jezicima našim brojnim, a jezikom jednim — jezikom poverjenja, nade, ljubavi.

Tako i u Vojvodini, gde jedna uz drugu i jedna kroz drugu bivstvuje više literatura, brojni su pesnici pretočili u stih svoje viđenije, svedočenje o drugu Titu. Od prvih ratnih dana do dana današnjeg.

Probirljivo listanje godišta ratne štampe, poratnih dnevnika, nedeljnika, časopisa, brojnih knjiga i rukopisa, otkriva bogate i neistražene prostore patriotskog pesništva i ukazuje na jednu stalnu i dragu nit koja se tka kroz sve što je pisano i pevano o revoluciji koja ne prestaje, na jednu sveznačenjsku reč — Tito. Najpre su se pesme javljale kao ne uvek vešto sročene stihovne poslanice saborcima i narodu: da Tito postoji »velik ogora u očima naroda svog«; pisali su ih bezimena autori, pevane su ih partizanske jedinice i pozadina. U mnogim zapisima javljaju se slični motivi kao u pesmama iz drugih naših krajeva.

Potom se u ratnim šapirografsanim glasilima javljaju stihovi koje pseudonimima ili punim imenima potpisuju pesnici revolucionari. U njima se saopštava i objašnjava ideja revolucije, o Titu se govori kao o partizanskom komandantu i vodi naroda.

Posle rata, piše se poezija zanosa, ushićenja, radovanja pobeđi i stvara se jedan vid angažovane poezije, koji poziva na učešće u obnovi razrušene domovine, a sledom godina pesme o Titu nastaju u prelomnim trenucima naših revolucionarnih zaokreta, kao podrška Titovoj reči, kao pesnička zakletva.

Danas, u godinama koje možemo opipati, koje su nadomak našem vrelom pamćenju svakog daljeg koraka u prepoznatljivo sutra, pesnik o Titu govori kao o drugu, prijatelju, ocu. Te pesme su često datirane danom ili godinom nastanka, kao sverazumljivom šifrom koja se sama odgoneta. One su živi kalendar revolucije.

Vreme nam daje mogućnost suočavanja sa činjenicom koja napominje da se pisala ipak i uvek samo jedna pesma. Pesma s istim porivom, istom porukom:

»... Svetlo se bori sa mrakom,
a noć se ova gubi lagano,
nečujno,
kao i ova panonska reka
što protiče nemo,
kao i ovi ravničari

što se bude,
bude iz mrtvila i mraka noći
u rumen zore što sviće
i zove,
zove u novi, svetli dan
koji će doći.«
(Vladimir Kolarov, ZORA, 1936.)

»Ide čovek i nemir je u duši njegovoj,
i u očima njegovim mutnim,
i brujni grad,
i šumi,
i lomi se i kida.

Vojvodino,
i tebi će lepši dani doći,
kada oči čoveka u gradu
budu jednom vedre kao vedri dan.«

Vitimir Jovanović, Pozdrav Vojvodini, 1939.

»Poteci
Pesmo iz dubine srca
I svakome, ko u bolu grca,
Reci,
Da više neće suze liti,
Jer drukčije će naše Sutra biti.«

(Rada Drakulić, Pesme sa robije)

»U dlanu osećam srce kako maše
Srčem livade sjaj iz čaše hlada
Zadržavam pravo da te volim
Dok ovo govorim hteo bih da svi ovako
misle!«

(Milan Mrdalj, 1977)

»Druže Tito, pionirka tvoja
pozdravlja te s pionirskog zbora.
Novi Sad, Lolina škola.
Milena, pionirka tvoja.«

(Milena Lasica, V-2, Susret, list O. š.
»Ivo Lola Ribar«, Novi Sad, spetembar 1977.)

Ovaj namerni kolaž stihova napominje da patriotska poezija u Vojvodini ima svoj ravnopotok, da su Đura Jakšić, Laza Kostić, Dušan Vasiljev, i sami bili nastavljeni; da su Miloje Čičić, Koča Kolarov, Viktor Rozencvajg, Branko Bajić, pesnici koji su svojom visokom idejnom opredeljenošću dokazali svojim revolucionarnim činom, imali na koga i na šta da se nastave; da grupe okupljene oko Ompoka i Hida i drugih naprednih pokreta i glasila nisu nastajale slučajno kao što ni Knjiga drugova nije slučajno objavljena u Kikindi 1929. godine.

U ratnom vihoru nastao je i znatan broj pesama pisanih u okupatorskim tamnicama, a ispisali su ih ponajviše mladi skojevci-ginnazisti i radnici, zatočeni, u nemogućnosti da se pridruže drugovima. Iz niza pesama Milana Zečevića i Zdravka Erdevika, novosadskih mladih pesnika, odabrali smo nekoliko strofa koje mogu posvedočiti o daru pesnika koji su prerano skončali u tamnicama i na ratištu:

»Crvena zvezdo ti vodi nas,
Za tebe spremni smo mret...
Jer mi smo tvoji borci
Za bolji i lepši Novi svet.«

(Milan Zečević, Kolektivka, zapisa-
sana januara 1943. u Kaznenom za-
vodu »Margitkórt« u Budimpešti)

»I mi što tu svoje provodimo dane
Skriveni od sveta zidinama tamnim,
Svoje pesme mlade, snažne, raspevane,
Saljemo ih vama s pozdravom plamenim.

Tutanj borbe vaše trese zidinama
I mi znamo da će sa treskom da padnu.
Nestati će okova sred krvi i plama.
Prošlost će da skrtnje ovu kuću jadnu.

Sloboda će sjati svim potištenima,
Sloboda što sad se još u krvi kupa...
Borci, napred hrabri u borbu s psima,
Znajte, naša pesma svud sa vama stupa.«

(Zdravko Erdevik, Po poljima našim,
januar 1943.)

Ovaj izbor nije obuhvatio predrevolucionarno pesništvo, kao ni brojne pesme nastale u revoluciji. On je tragao za pesmama o Titu, u nameri da na jednom okupi pesnički najvrednije lirске zapise. Uz pesme o Titu, uvrstili smo i one koje tiču jedan ili više osnovnih simbola neodvojivih od simbola četvoroslovlja TITO.

Više pesama se u ovom izboru prvi put objavljuju.

Zahvalni smo prijateljima, brojnim i dragocenim, koji su savetima, prevodima, rukopisima, pomogli da ova knjiga ugleda svetlo dana u godini koja nas raduje i obavezuje.

dragomir ćulafić

t i t o

Njegovo čelo najjasnije ogledalo svanuća
Na njemu zvijezde lako prepoznaju sebe
Mudrost koja otuda dođe
Izrasta u veliko drvo života
Srećan ko u njemu pročita vjeru

Njegovo oko je nešto ogromno
Trebalo otići dalje od beskraj
Preko mora preko neba preko brijega
Preko gora tamo iza iza svega
Njegovo oko je svijetla kuća
Jedini pravac budućoj misli

Njegova usta dobra kao »Dobro jutro!«
Iz njih riječi kao zračne ptice
Odlaze u svijet da ga izmijene
Da pjesmom izmire sve što nije izmireno
Ljubavlju treba definisati život
Čovjekova je azbuka

Njegovo srce to srce
Izvor nasred samoće
Nada kao zavičaj topli
Komad sreće na dlanu
U snovima za javu
Sve što je veliko postoji
U njemu je

žarko vasiljević

partizan

Zaplamti u grudima srce,
pretoči se
i poteče
u žilama nabreklih srednjovekovna krv,
rasveta se na čelu
petokraka...
Mitraljez i pesma...
Mitraljez i smrt...
Fruška gora
sazrelo sremsko čokoće,
teško žuto žeže žito...

I drug naš, maršal Tito.
I drug naš, maršal Tito.

mirokanjuh

na titovom putu

Mnogi je jauk zasejan u vode
što vreme nose u nepovrate,
koraci naši krvlju su prani,
čelik je često ljubio nas.

Trebali smo mreti u žedi fašizma
kad su čovekom oblaci hranjeni,
a! došli su ljubdi čela ozvezdanog
i sudbini vruga grmulji su: NE!

Domovi mnogi sa suncem se ljube
i mira toliko svet pamti nije,
Titovo ime nam je obećanje —
na njegovom putu tako biće sve.

Neka je puno neba
i hleba-slobode,
u svakom glasu po pesma svita
o svetlom juče, danas i sutra
s reči-munjom
našega Tita.

Neka svi ljudi žive,
snevaju voljent
u svetu bezbroj novi osvita,
vođena mišlju, učeni delom
i reču-munjom
našega Tita.

S rusinskog prepevao autor

rade obrenović

kao svetlost, progovor

I

Veliki crveni čovek
obuhvatio je epohe
razumom i snom
i sam
postade epoha
ali mu to nije smetalo
da ostane čovek

bogdan čiplić

t i t o

Sakrili smo oči od sramote
kad smo pali bez bornoga štita,
kad nam dušman bojno koplje ote
sakrili smo oči od sramote,
jer još nismo poznavali Tita.

List je listu dodavao znaka
gora goru širom zemlje pita:
Gde je majka rođila junaka
s petokrakom na stegu barjaka,
div-junaka s imenom Tita?

Al kada se razlegoše puške
iz čelična srca ubojita,
zablistаше oči mlade, muške,
partizanske kad gruhnuše puške
ceo svet je doznao za Tita.

Bratstvo, slogu i istine snagu
nosila su čela ponosita,
za slobodu ginuli su dragu
za jedinstva istinskog snagu
partizani velikoga Tita.

Ustala je zemlja porobljena,
uzavrela moć narodna skrta,
klasala je njiva pogažena,
prolistala šuma oborena:
dušmanin će zapamtiti Tita.

Svaki plotun ognja i olova
silom mržnje na dušamana hita,
svaka puška piše ista slova,
svaki plotun ognja i olova
zaklinje se sa imenom Tita.

Sad je zemlja blistom zablistala,
svaka grana listom olistala,
a pod suncem sloboda stasala,
zlatno zlato pod sunašcem žito —
u nov život vodi narod Tito.
(1946)

mihal babinka

pred imenom jednim

... Kao tiha voda sam
što radost svoju šapatom snuje.
Ljubavlju čoveka čuvam
devojački osmeh pupoljaka protečnijih.
No postajem ledena oluja
kad snaga mlada u meni kljuje.
Ne poznajem lepotu laži,
ni čežnji uzaludnih.

Čovek sam, ali mali,
i često celivam nebo, travu.
Delić neba u nezaboravku
nekad mi srce za pesmu razneži.
Sebi sam dobar, dobar
jer pred vetrom gadosti dižem glavu.
Pred napadima kad sam novim,
k'o biser rose svež, svež.

Voda sam tiha, tiha,
ledena oluja u boju.
Čovek sam nežnosti male,
slobodan talas na moru života.
I ne znam krupne reči
o životu lepom u geslo da vezem.
Ljubav sam tiha, velika
pred imenom jednim:
pred imenom Tita.

Prevela sa slovačkog Branka Rom

velimir subotić

sretanje

(pesma ratnikova)

Silinom proleća što iznebi
iz zemlje cvet ljubičice,
želim da češće sretnem Tita
i osmehnuto mu lice.

Zar bi se time poremetio kakav
važan red tekućih stvari,
ako ga ratnik njegov pozdravi
i kaže: »Druže Stari! ...

Kad god poželiš koji tren vremena
da malo bar odahneš u radu,
podeli s nama teret vremena
i mirno pođi po gradu« ...

I zar bi ratnik poremetio time
neki red tekućih stvari?
Podeliti teret s voljenim Titom
i reći: Druže Stari! ...

Ko proleće što neumitno snagom iznebi
cvetove ljubičice,
željom jednako sretamo Tita —
i otud
osmehnuto mu lice.

laslo gal

t i t o

Navire pesma, navire reč:
izvor penuša, potok žubori,
koritom juri, morem se valja,
prasad pijuka u stenu vaja,
u nove ploče kleše je dleto;
crni idol sujeverja blene,
a gori novi plamen razdragan:
narod je slobodan!

Pomaman traktor igra po njivi,
za njim se zlate hlebovi živi...
Zvezda podstiče barjak u borbu,
radnik budućnost u ruci drži.
Vetar klatari prosjačku torbu,
krpe stražila unakrst pale...
Milion koraka trešti ko reka:
nema prepreka!

Mađaru-seljače, zemlja je tvoja,
Mađaru-radniče, za sebe radiš...
ti nepismeni, ti bezemljašu —
znaš li odjednom odkud sad misliš?
Znaš li šta se na ograšju zbililo?
Znaš li zašto te sad sunce greje?
Znaš li otkud vera
iz tebe istera?

Fabrički dim piše to ime,
crvenim nebom žarka slova gore:
Tito!
Navire pesma, navire reč:
Tito!
Izvor penuša, potok žubori:
Tito!
Koritom juri, morem se valja
Tito!
Prasad pijuka u stenu vaja:
Tito!
U nove ploče kleše je dleto:
Tito!
Crni idol sujeverja blene,
a gori novi plamen razdragan:
Tito je naš i narod slobodan!

Preveo s mađarskog Sava Babić

jovan ićitović

t i t o

Na dlanu svakog od nas ostao je deo neba
kao plava nit u naše vene utkana.
Ukus njegovog porekla ukus je našeg hleba,
budućnost njegova bića budućnost je i naših dana.

Na prepletima puteva večitih i beskrajnih
stremljenjima našim svetli zora što sviće;
u noćima tumaranja bez vodilja sjajnih
jedino misao njegova naš putokaz je bila i biće.

Njegovi snovi su trake široke do cilja —
sigurne ako znaš čemu to želiš stići.
Njegova maštanja nemaju tamna okrilja
iz njih nikada sumnja ko korov neće iznići.

Ja znam teška je suza onoga ko je beznadan —
ta suza u plavom oku nikad iskrila nije,
zajedno s nama on nikada nije savladan,
niti je raskućio bratsko ognjište ičije.

Zbog toga ga i volimo u nama je večito —
iz svakog kuta zemlje ljudskom toplinom zrači,
i zato nijednom pesmom ne mogu kazati rečito
da smo bez njega slabi a sa njim od svakog jači.

vjera benkova-popitova

golubica mira

Vraćam se u mislima na prizore tišine i rata:
na gvozdenom travnjaku bola izrasla bela golubica —
Sutjeska mira.

Pod tršnom jelom izdanak izrasta ka nebu —
mahovina obrasta mogile i pepeo
spaljeno ognjište domovine.
Novembar je, Dan mrtvih i palih,
u planinama pale se vatre,
u gvozdenim šumama rađaju se zelene vode.
Kao kad kremenom upališ davne uspomene
pogledaš u siva ramena neba a upitaš:
Kako li su tople kiše vidale naše rane
kad su nam psi na srce kidisali?
Spomenik tišine, nem i gorđ,
poslednja je opomena na ušću zelene reke.

Kao kad kremen upališ, prisetiš se davnih vatri,
kiše koje su vidale nezarasle rane.
Golubica mira seče naše nebo —
Naša je mladost, mladost TITA!

Preveo sa slovačkog autor

miroslav nastasijević

u tebi

On ima jednu veliku zvezdu iza čela
koja za svakog ima po jedan blistavi zrak
on ima ruku koja je jedino smela
da posegne za suncem kroz neprozirni mrak.

On ima jednu veliku misao iza čela
misao o dobroti ljudskoj, o radosti
on ima osmeh za blagost, za plemenita dela
on ima oko oštro ko pucanj za mržnju i za zlosti.

On ima jedno veliko nebo iza čela
pod kojim ti je dobro dok sanjaš sve svoje snove
on ima dlan na kom je tvoja budućnost cela
s kog ćeš stvoriti ti svetove lepše i nove.

On ima jednu veliku zvezdu iza čela
koja obasjava sve što je tvoje ljudsko i ponosito
on ima sva tvoja detinjska neba bela
upamti: to si ti. U tebi — to je Tito.

jožef pap

u titove oči gledaš

Stupamo u šumu fotografija o njemu,
tvoja ruka je u mojoj i pokazujem ti:
u prostranoj kumrovačkoj seljačkoj kući, u dubini
radionice koja miriše na opiljke, težak čekić
u njegovoj ruci, zatim detalj iz Petrovaradina: kazamat
gde je zatvoren hiljadudevetstočetnaeste,
u ime cesara, jer je agitovao protiv rata.
Idemo dalje: u otrcanom robijaškom odelu, anfas i profil,
oholi gospodski režim ga hvata i zatvara,
optužba: podbunjuje, organizuje, širi prevratničke ideje.
A još dalje: u uniformi šivenoj od sukna,
odlučni vojskovođa, ogromna šubara mu na glavi.
Nagrada od sto hiljada na plakatu,
lice njegovo upalo i suvo, lice vuka.
Potom na gradilištu fabrike među ruševinama,
na pruži među mladima koji riju krampovima,
eno ga na svečanoj govornici, govori, bodri,
narode miri, silniku kaže NE!,
potom zakičen ogrlicom cveća, među ljudima
egzotično odevenim, i jedan pištom proplanak:
— možda njegov najsrećniji trenutak —
među decom i za svojim strugom.
Šuma je to beskrajna, u njoj bi se moglo zalutati.
Držim ti ruku i iz dlana iščitavam
tvoje misli, osećam bilo tvog srca:
kako uzmičeš i vučeš me dalje
od čike s oštrim pogledom (misliš, ljuti se?);
kako zastaješ, zadržavaš me, i dugo gledaš,
jer nestašni par plavih leptira zaleprša k tebi
iz buketa cveća njegovog osmeha preplavljenog svetlošću, i stojiš,
samo stojiš, da bi možda krilima dotakli tvoje lice,
toliko smo mu se blizu sada primaknuli.
(maj 1977.)

Preveo s mađarskog Sava Babić

radivoj šajtinac

i ruke stvorene za rukovanje

Na zimnoj trpezi
tamo gde hladnu kuću i mrak mimoilazi
ogledali smo se u istim crvenim ogledalima
s kolena na koleno.
Stasali smo na hladnoj, kamenoj postelji
i vrh hladnih zvezda
o kojima pevamo sa zakašnjenjem.
Glad se hvatala za zidove,
prag je, makar truo,
bio tu da se prelazi i čuva
pred vetrovima, snegovima,
pred sušom i pred vojskama,
stasali korakom otaca i brigom majki,
i ruku stvorenih za rukovanja.

U bitkama,
u čeličnim benzinskim olujama,
pred štéktavim ratnim strojem
gde se ljudski lik ne prepoznaje
bio je Tito,
jedinstvo, ponos i naša greda tavanska,
plot, posna zemlja
i zavet koji se lept uz krv
i otima stvarnost.
I da li nas na kraju sela čeka znani put
il' drvo na kom su prazna gnezda,
da li nas blizak lik sluti
il' sreća koja ima svoj deo stvarni —
nije nam bilo važno,
na vetrometini bili smo isto oružje
i otvore i za druge ljude
i ruku stvorenih za rukovanja.

radimir mićunović

revolucija

Misao ti je ptica u šumi.
Glas cik puške. Grudi Orijen.
Duša izvor. Pogledi kuršumi.
Korak stranica Istorije.

Stas ti je krvoskok, jarbol.
Pod čelom budućnost tinja.
Na licu sevaju radost i bol.
Pletenica munja, buktinja.

Ličiš mi na gnev-devojku.
Na more i vatru sva mirišeš.
Pero umačeš u krv, u dojku.
o herojima legende pišeš.

Umesto ogledala nosiš jatagan
koji miluje, reži bude ...
Sa zmaj ognjenim vukovima spavaš,
mlađa sestro Slobode.

U znak besmrtnosti, kao iz priče,
u svakom boju, iz svake rane
ogromno srce začne se, niče
i buja na sve četiri strane.

Bez mane si, bez straha.
Većito tražiš Zlatno runo.
U oblacima olovnog praha,
lepa i krvava devojko, Buno.

Veliki Ratnik pokazuje ti put
ka zvezdi izrasloj iz kostiju, žara.
On uspravno korača (nebo mu kaput!)
kroz mećavu koja svetom hara.

Pred tobom padaju deca zamomčena.
Tvoj zagrljaj im poslednji i prvi.
Revoluciju, jabuko rumena,
krv zlata pretvaraš u zlato krvi.

Dok se zastava i vetar miluju,
spuštaš na veđe poljubac slave
ljubavnicima koji su ostali da snuju
najlepše sunce iz tvoje glave.

(1940)

ante jurić

osunčani

Umirali su
A polja su opet bila zelena
Njima se nekako nije dalo
Bez smrti.

Još uvek poneka drvena noga
Oko zaspalo na bojištu.
Njihove lekovite želje
Lek mojoj rani,
Bodar na čelu kolone!
Zemlja podrhtava.
Svedoci bdiju.

Zaboravljali glad
Dugo pevali pesme ranjive poletom
Dostojne nezaustavljivih putovanja
Da bi podigli zastavu.

Kako im ne verovati?
Kako se predati neproverenom traganju
Kada nam jasni putevi do cilja
Osunčanim poljima
Koja oko Titovo zrenjem odmaraju.

Zagreb, 1958.

vladimir bogdanović

poslednji dan

III.

U zavičaj se vraćaju umorni ratnici
S glasovima mrtvih u vrelim cevima
Pred njihove noge prinosi nebo darove
Sunce veće od svake jave
Hleb i vino u tamnim cvetovima

Dajte im oblaci vaše ruke
Tople kad nema devojaka
I šta će im pustiti proplanci
Pobodena koplja i strele im u očima
Nije zemlja sama
U ime ljubavi
U vatri se kuju zvezde i barjaci

U zavičaj se vraćaju umorni ratnici
Čuvaju olovo u glavama i prsima

Sloboda i otadžbina samo taj put kuršuma
poznaju

Što vode odnesu
Reči spasu da se tame ne povrate
I mrtvi sve pante
Iako nisu pobeđnici

Podajte im se zvezde
Umesto ljubavi i ordenja
U prvim noćima
U potomstvo da se presele
Ratnici imaju grube ruke
Al' znaju da miluju
I bdenja imaju velika
Da sutra ne bude noža i busije

U zavičaj se vraćaju umorni ratnici
Miris poginulih u praznim rancima
Grane pevaju iz pepela
Drevna ognjišta
U plamenu će sagoreti onaj što oganj čini
Ovu zemlju ni misao poraziti ne može
Po cenu bola i pepelišta.

od metafizike do epa nepristajanja

(ištvan domonkaš)

laslo vegel

1.

(U magnetnom polju metafizike) U Domonkoševim prvim pesmama dominirale su egzotične slike i krupne vizije. Međutim, ispod te vzionarske površine davilo se osećanje života zapetljano u sopstvene vitice reči, koketirajući bespomoćno sa smrću i prizivajući tužno uspomene na nestale devojke. Ove Domonkoševe pesme kao da su bile u saučesničkom dosluhu s najvećim tajnama života i kao da su nastojale da od tih tajni ništa ne odaju. Pesma je za njega javni obred, vidljiva čarolija koja se žilavo drži za dijagonale života, prolazi kroz pakao i sluša muziku sfera. U ono vreme Domonkoševe pesme još uspevaju da apsorbuju otrove koji ugrožavaju osećanje života, njima je bol još uvek nepoznat. Pomislimo samo na kontemplativni ton pesama *Tisa* ili *Čardaš*, na njihove nepomične slike i teške poetske korake.

Svet jedan živi u tvojim očima, poput mora,
Svet prijatnog mirisa s otvorenim kapijama
za vreme,
O, a kako se navikavamo na masni zadrž
naših obala!

(Tisa)

Žarki kolut dana na čelu noći.
kojem su nekad sve strane sveta podnosile
žrtve
na senovitim žalovima večne vatre uspavane
u kamenju.

(Čardaš)

Slike su u sinhronu sa »svemirom«, obraćaju se večnosti pune nade, znaju da postoji jedan apsolutni zakon tajne, egzistencijalna sigurnost koja pokreće pokretljivo, čuva vrednosti, uništava bezvredno i određuje tokove stvari. U ovakvoj ravnoteži kosmosa, meditiranje još ništa ne može da pomeri. Nije slučajno da se rane Domonkoševe pesme grade na prirodni slikama. Priroda je za njih čuvar bića, osigurava stabilnu ravnotežu koja bez prelamanja uključuje u sebe subjektivitet. Najlepša »uspomena« subjektiviteta, ovako zatvorenog u mramor, jeste *Natura morte*.

Jesi li pomislio s izgnanstvom ovim
s mačem i suncem iznad glave
dok si se krijući još nage oči
povijen u struku oslonio na greh.

vićazoslav hronjec

balade, majske balade

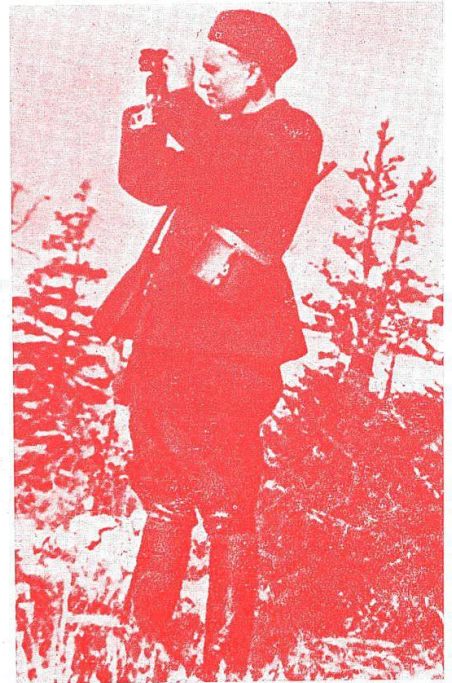
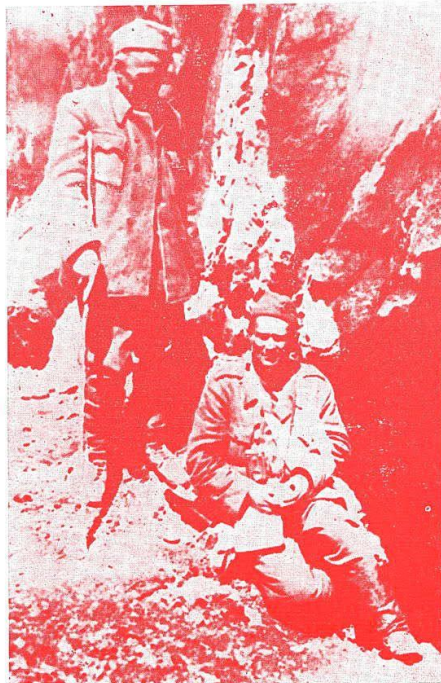
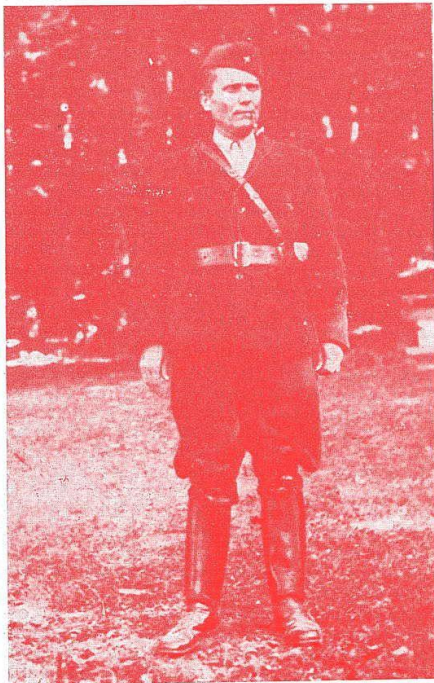
II

Kod nas su se očevi davno odlučili za boju krvi,
Jer verovahu da umirati na ovoj zemlji znači —
Živeti. Njihovi putevi nisu zarasli u trnje. Na njima
Pevamo iste pesme, i nove puteve gradimo
S osmehom za budućnost. Samo nek u zapešću
Svetli opora piramida sunca!
Nek baca vatre! Nek doziva nezvane vihore!
Mi navikli smo na sve. Na crvenom prestolu
Tečno ćemo zlato uliti u kamene kalupe.

A ne pitajte ko smo mi. Jednom je na putu, u
Prašini zaspalo naše iznemoglo sunce a zvezde ga
Noću opljačkale za sve snove. Mi smo hteli
Krašti. A nismo smeli plakati.
»Sa zvezdom umesto iščupanog srca« izašli
Smo iz ponora vekova i počeli smo da
Gradimo svod. Nadamo se da nikad više
Nećemo slušati krvavu simfoniju pušaka i topova
Koja je jednom već posejala crvene cvetove našeg otpora.

(1964.)

Sa slovačkog preveo autor

slavko almanaž

veliko obećanje

Čuo je za belu čudesnu pticu koja se često u snu pojavi
Rekao je svojim drugovima Idem belu pticu da nađem

Dok korača zemljom sloboda svoju knjigu umnožava
Zalutalim vetrovima odgovara rečima vetra
Dan i noć otkriva lice istine

Četiri godišnja doba menjaju svoja zvučna platna
Na njima vatra ustupa stolicu nenaseljenoj vedrini
Godine otvaraju svoje orahe i zdavo seme pokazuju

Rekao je svojim drugovima Idem belu pticu da nađem

Ude u sobu sveta i traži kavez bele ptice
Otvara ga mudrošću i bela ptica poleti s Njegovim imenom

ištvan domonkoš

procvala krv

navlaka na cevi topa
oružje konzervirano
ruka po budućnosti kopa
u dubini džepa svoga
dete rupu dokopa

suknja raširena na travi
gle kako je lipa visoka
ispod kože i zelene ravni
slušamo šum krvotoka
sunce ga lagano preplavi

tiho
vaša krv sad cveta

Prevod s mađarskog Sava Babić

jasna melvinger

tito u petrovaradin- skoj tvrđavi

Iz čokota lastar ne kreće.
Iz čaše vina sunce ne sija.
Nada kao rana zapeče —
Iza rovova Galicije je Rusija.

Uzdrcman san zapovednika tvrđave.
Neko u vrata tame bije.
Zeleni ti škripljac menja tok, Dunave.
Neko uspravlja čelo sred stihije.

U pesnicu glad i noć sažima,
Dok pod vinogradima Majur dremlje.
Jeka podiže kao plima
Austrijski šanac, rimsko podzemlje.

Cedeći mrak iz kukureka,
Oslepeli se vraćaju iz rata.
Još jasnije se čuje posle pola veka —
Pod Titovom šakom tresu se tamnička vrata.

Izbor poezije, u ovom broju iz knjige VOJVO-
DINA PEVA TITU koju je Pero Zubac priredio za
novosadskog izdavača »Bratstvo-jedinstvo«.